

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Aix-Marseille Université (France)
TESOL – Ukraine

**НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ
В МОВІ І КУЛЬТУРІ**

Збірник наукових праць

Київ 2017

УДК 821.09(100)(082)

НЗ5

Національна ідентичність в мові і культурі: збірник наукових
НЗ5 праць / за заг. ред. А.Г. Гудманяна. О.Г. Шостак. - К.:Талком, 2017. -
343 с.

ISBN 978-617-7397-36-5

Збірник містить тексти доповідей X Міжнародної конференції з питань національної ідентичності в мові і культурі, що відбулася 17-18 травня 2017 року на кафедрі іноземних мов і прикладної лінгвістики Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету (м. Київ, Україна).

Організаційний комітет

Голова оргкомітету:

Гудманян А.Г., д-р філол. наук, проф., директор Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету

Заступник голови:

Шостак О.Г., канд. філол. наук, доцент, зав. кафедрою іноземних мов і прикладної лінгвістики Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету

Члени оргкомітету:

Артюшкіна О., канд. наук з лінгвістики, доцент каф-ри славістики, університет Екс-Марсель, м. Екс-ан-Прованс, (Франція)

Раду А.І., канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка

Рецензенти:

Дудок Р.І., д-р філол. наук, проф., зав. кафедрою іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка

Мосенкіс Ю.Л., док. філол. наук, професор, професор кафедри сучасної української мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Чеснокова А.В., проф. каф-ри англ. філол. і перекладу Київського університету імені Бориса Грінченка

*Рекомендовано до друку Вченою радою Гуманітарного інституту
(Протокол № 3 від 19 квітня 2017 р.)*

ISBN 978-617-7397-36-5

© Національний авіаційний університет, 2017

© Колектив авторів, 2017

Ірина Бурлакова
Доктор філологічних наук, доцент
Оксана Волиш
Кандидат історичних наук
Національний авіаційний університет
м. Київ

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ВИШУ ОСВІТУ ТА ПИТАННЯ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНЬОГО

Однією із рушійних сил розвитку сучасного міжнародного товариства є посилення процесів інтеграції та глобалізації. Окремі події, винаходи, інновації, зміни долають сотні тисяч кілометрів відстані, розмивають кордони, і таким чином одна частина суспільства, навіть найвіддаленіша, отримує змогу впливати на іншу його частину.

Враховуючи вище окреслені зміни, перед суспільством постає завдання вчитися жити у новій реальності, насамперед, формувати у людей якості, які дозволяють повноцінно брати участь у житті місцевої, національної та наднаціональної спільноти. Такими навичками, зокрема є вміння користуватися новими комунікативно-технологічними можливостями, а також нести відповідальність за свій вибір не лише в національному, але і в глобальному контексті. У зв'язку з цим перед системою вищої професійної освіти постає нове завдання – підготувати і виховати не вузького фахівця, а професіонала, який володіє глобальними компетенціями.

Пізніше, 1996 р., Р. Ламберт визначив глобальну компетенцію як «знання про те, що відбувається в світі, здатність проявити емпатію до інших людей, здатність передавати позитивне ставлення, висловлювати схвалення і підтримку і цінувати культурну різноманітність» [2].

Тоді ж виникло питання: чи може глибинне знання людиною культурної специфіки будь-якої частини світу призвести до формування у неї більш загального знання і розуміння міжкультурних зв'язків або знання локального характеру не можна перетворити на глобальні? Слідом за Р. Ламбертом спроби розробити освітню програму, визначити її зміст, що відповідає вимогам підготовки фахівця, що володіє «глобальною компетенцією», були зроблені ще декількома вченими, однак дослідники не дійшли до єдиного тлумачення ані терміна, ані змісту програми. У США були запропоновані робочі визначення глобальної компетенції, наведені нижче:

- «здатність до успішної комунікації, незважаючи на культурні та лінгвістичні кордони, і вміння зосередитися на питаннях поза межами культур і континентів» (університет м Піттсбург);

«здатність жити впевнено, спілкуватися ефективно, працювати продуктивно, незалежно від культурних кордонів» (університет м Орегон).

У 1996 році Рада з міжнародного обміну США провела конференцію з питань концепції глобальної вищої освіти, в ході якої було вироблено визначення щодо глобальних компетенцій випускника університету як «здатності розуміти взаємопов'язаність людей і систем, володіння загальними знаннями історії та світових подій, здатності приймати і опановувати існування різних культурних цінностей і взаємозв'язків, здатності щиро радіти багатству і перевагам цієї різноманітності »[1, с. . Формулювання було прийняте із застереженням, що воно не може претендувати на універсальність і вимагає доповнень в залежності від сфери застосування.

Незважаючи на те, що в перерахованих вище трактуваннях наводяться деякі компоненти глобальних компетенцій, всі вони носять емпіричний характер і не мають теоретичної бази, яка розкриває механізми вироблення стратегічних компонентів цих компетенцій.

Більш розширене визначення глобальних компетенцій для міжнародних програм коледжів та університетів запропонувала в 2008 році американська Рада з освіти: «Глобальні компетенції - це знання, вміння і установки, яких набувають студенти за допомогою виконання низки практичних завдань, що дозволяють їм навчитися розуміти культури світу і події в світі, аналізувати глобальні системи, цінувати культурну різноманітність і застосовувати отримані вміння та установки у власному професійному та громадянському житті »[3, с. .

Проведений нами аналіз дозволяє стверджувати, що глобальна компетентність ширше міжкультурної. Вона містить в собі:

- володіння інформаційною культурою (інформаційно-комунікативна компетенція);
- здатність до професійної та соціальної мобільності (професійно-трудова компетенція);
- знання щонайменше однієї іноземної мови (мовна компетенція);
- відкритість до міжнародних контактів, наявність внутрішньої мобільності, тобто духовної і фізичної рухливості, яка потрібна, щоб опановувати повсякденні проблеми в різних культурних світах (термін Р. Робертсона);

- готовність і бажання надати посильну допомогу тим, хто її потребує, незалежно від кордонів і національності (соціально-культурна компетенція);

- дбайливе ставлення до природи та турбота про екологію в локальному і глобальному масштабах (еколого-валеологічна компетенція).

При цьому особистість «громадянина глобального світу» поліідентична, оскільки в ній нерозривно пов'язані регіональна (етнокультурна), національна і наднаціональна ідентичність, а усвідомлення себе громадянином світу чи не суперечить любові до малої Батьківщини і своєї держави (цивільно-патріотична компетенція).

Особлива роль в розробці, формуванні та оцінці глобально-орієнтованих компетенцій належить вищим навчальним закладам, які відчувають подвійний вплив глобалізації на свою академічну діяльність.

З одного боку, глобалізація як сила, яка перетворює різноманіття в єдність, стирає фізичні, географічні та культурні бар'єри, створюючи загальний інформаційний простір, відкриваючи тим самим нові можливості для навчання і спілкування між студентами і викладачами, їх участі в міжнародних програмах, проектах і грантах. Внаслідок посиленої вузівської

мобільності зростає міжнаціональна і ментальна диверсифікація студентських груп і університетського середовища в цілому, що сприяє обміну культурними цінностями, взаємозбагаченню і особистісному розвитку.

З іншого боку, під впливом глобальних трендів – зокрема, поширення культури споживання - в вузах найчастіше формується такий підхід до своєї діяльності, який перетворює освіту в продукт, придатний до обороту на відкритому ринку.

Відбувається маркетизація освіти (англ. «Market» - ринок), перетворення університету в бізнес-одиницю і, як наслідок, зміщення акцентів з ядра фундаментальних дисциплін на периферію - прикладні дисципліни і розробки в комерційних цілях. Такий прагматичний підхід до утворення характеризується низкою ознак, які, на перший погляд, вигідні для суспільства:

- це масова доступність освіти, створює можливість соціальних ліфтів;

- ефективність навчання (тобто швидке досягнення результату - складання іспиту та отримання диплома);

- витрат для студентів і для адміністрації;

- передбачуваність результату;

- прозорий контроль якості і процесу освіти за допомогою стандартизованих тестів і навчальних комплексів.

Прагматизм в сфері освітніх послуг знаходить підтримку у відомих міжнародних експертів (наприклад, М. Барбера, К. Донеллі, С. Різві), які активно пропагують його у всьому світі, і виступають за радикальні реформи в ВНЗ.

Так, прихильники такого підходу говорять про необхідність скорочення чисельності або навіть повну відмову від штатних викладачів з метою економії коштів установи і студента; заміну аудиторного навчання онлайн-освітою; оформлення патентів і авторських прав на курси і програми з подальшим їх продажем студентам та іншим ВНЗ; перехід на стандартизовану універсальну систему заліків, яка потребує прихильності студента до одного вузу і його фізичної присутності в аудиторії; скорочення числа «неефективних», тобто таких, що не приносять прибутку ВНЗ, тощо.

Згідно з цією концепцією, університети, будучи «гравцями ринку освітніх послуг», повинні обрати свою нішу на глобальному ринку і пропонувати студентам «шведський стіл» компетенцій, розрахованих на елітну або масову аудиторію, локальну групу тощо.

Прихильники прагматичного підходу прогнозують в майбутньому зниження престижу наукових ступенів у порівнянні з міжнародними сертифікатами при одночасному зростанні цінності вузькоспеціального знання, яке повинно стати конвертованим товаром.

В якості аргументів скасування традиційних моделей університетів вказуються необхідність орієнтації освіти на економічні потреби сьогодення, а також переваги, які мають перед університетами освітні та науково-дослідні центри та онлайн-курси.

Однак у прагматичного підходу є і чимало критиків, серед них Дж. Бенкс, Г. Квадра-Монтіель, Р. Неш, У. Гудікунст, Дж. Рітцер, Г. Роудз, С. Слотер і ін. У США комерціалізація університетів активно розвивалася в 1970-90-і рр., і зараз очевидні її негативні наслідки: зниження загального рівня грамотності випускників, нівелювання виховує функції освіти, диктат кредитно-фінансових організацій, що інвестують ВНЗ з метою отримання від них прибутку і на підставі цього визначають освітню політику навчальних закладів.

Крім перерахованих негативних результатів зайвої комерціалізації освіти, з точки зору формування глобальних компетенцій можна назвати й інші істотні витрати і недоліки.

За надмірно прагматичної організації навчання зникають прагнення до міжнародних контактів, бажання глибше пізнати,

зрозуміти і оцінити як рідну культуру, так і відмінну від своєї, не з'являються спроби і вміння проявити співчуття і підтримку представникам іншої цивілізаційної спільності. також інформаційна компетенція, що включає вміння особистості протистояти маніпулятивному впливу мережевих технологій глобального ринку і ЗМІ.

Література

1. Hunter W. D. Global competencies // Journal of Studies in International education. 2006. Vol. 10, № 3. P. 267-285.
2. Lambert R. Parsing the Concept of Global Competence, Educational Exchange and Global Competence. New York: Council on International Educational Exchange, 1996. 119 p.
3. Patterson L. M., Carrillo P. B., Salinas R. S. Lessons from a global learning virtual classroom // Journal of International Studies. 2012. № 16 (2). P. 182-197. URL: <http://jsi.sagepub.com/content/16/2/182.full.pdf>.